

POVIEST ME IMURJA ili ME IMURJE 1918 ili HRVATSKA OD DRAVE DO JADRANA

Istraživački radovi

Posted by:

Objavljeno: 2007/1/4 23:18:23

Približava se 9. siječnja. Od 23. rujna 2005. godine 9. siječnja je u Hrvatskoj spomendan. Toga dana je Hrvatski Sabor dopunama Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u RH 9. siječnja proglasio spomendanom – Dan donošenja Rezolucije o odcjepljenju Međimurja od mađarske države.

Posebnost: [radio emisija "Radija 1" na temu spomendana 9. siječnja](#). Gosti emisije su ravnatelj muzeja u akovcu mr. sc. Vladimir Kalšan i Dragutin Lesar.

Naslove za ovaj tekst „posudio“ sam od tri autora.

„**Poviest Međimurja**“ posudio sam od **Dr. Rudolfa Horvata** koji je pod tim naslovom 1944. godine u Zagrebu u izdanju prosvjetno-poviesnog društva „Hrvatski Rodoljub“ objavio svoju knjigu. „**Međimurje 1918**“ posudio sam od **Vladimira Kapuna** koji je 1982. godine u akovcu izdao knjigu pod istim naslovom.

„**Hrvatska od Drave do Jadrana**“ pak sam posudio od pokojnog dr. Franje Tužmana, prvog predsjednika Hrvatske koji nije napisao knjigu pod tim naslovom ali je sve do kasne jeseni 1994. u gotovo svim svojim javnim nastupima o Hrvatskoj govorio kao o državi između Drave i Jadrana. O tome zašto je poslije jeseni 1994. o Hrvatskoj govorio „od Mure i Drave do Jadrana,“ nekom drugom prilikom.

Ovaj tekst namjenjen je prvenstveno čitateljima s onu stranu Drave, diljem Hrvatske jer sam se prečesto puta uvjerio da se o povijesti Međimurja u Hrvatskoj zna manje nego o povijesti srpskih kraljeva i careva.

Moj interes za povijest Međimurja započeo je 1962. godine na Dan Svih Svetih. Toga dana sam s (pokojnim) ocem obilazio grobove meni poznatih i nepoznatih članova uže i daljnje rodbine. Nakon obilaska svih tih silnih grobova otac me odveo do jedne grobnice okružene podrezanim i ošišanim čempresama u obliku velikog kruga. Ulazi do te grobnice bili su sa sve četiri strane svijeta a u sredini toga kruga stajao je veliki kameni postament na kojemu nije bilo ničega. Da s zapadne strane postamenta nije bilo uklesano „Dr. Ivan Novak“ i „Mila Novak“ ništa nebi upućivalo da se radi o grobnici. Tada mi je otac ispričao da je to grob Ivana Novaka i njegove supruge Mile. Govoreći o Novaku rekao je da je on bio veliki čovjek, Međimurac i Hrvat. Rekao mi je i to da je na tom postamentu bio i veliki spomenik veliki lav kojega su mađari srušili čim su 1941. godine okupirali Međimurje.

I dodao da se upravo po tom Novaku (naziv ulice bio je „Novakova ulica“) i zove najduža i najljepša ulica u gradu akovcu koja se protezala od tadašnje Gradske slastičarne, prolazila pokraj Trikotaže, Paromlina, Hrasta, Kolodvora, Uljare i završavala kod Vafte na samom izlazu iz grada prema Nedelišću. To je tih ranih šesdesetih godina bila zapravo i jedina cesta koja je akovec povezivala s Varaždinom i Zagrebom.

1993. godine ta ulica mjenja ime, djele je na nekoliko dijelova, daju im nova imena a imenom Dr. Ivana Novaka danas se naziva ulica koja od „Akovekih mlinova“ vodi pokraj INE i nastavlja prema Tistari „Zrinski“ gdje i završava. Onaj po etni dio nekadašnje „Novakove“ danas se zove „Matice Hrvatske“.

I to je sve što sam od oca mogao saznati o Novaku. Ni danas nisam siguran dali ni on više nije znao ili mi nije želio reći jer se o Ivanu Novaku tada ništa nije moglo učitati u školi niti pak igdje išta pročitati. I sama činjenica da se ulica zvala „Novakova ulica“ bez upotrebe punog imena Dr. Ivana Novaka upućivalo je na to da se radi o osobi koja nema ni komunističke ni socijalističke ni partizanske zasluge.

I od te 1962. godine svaki puta na Dan Svih Svetih odlazio sam paliti svijeću na taj grob ispunjen nekim osjećajem misterioznosti, pomalo u strahu i uvijek iznova isjekujućem da ću ovaj puta sigurno ugledati toga lava kojega su matori srušili. I taj veo tajne (barem za mene) o osobi Dr. Ivana Novaka, tom grobu i lavu trajao je sve do 1982. godine.

Tada je profesor Vladimir Kapun objavio svoju knjigu „Meimurje 1918“. U zadnjem poglavlju knjige pod naslovom „**Velika igra**“ opisuje sve strahote koje su ljudi Meimurja pretrpjeli NAKON završetka Prvog svjetskog rata. Agonija Meimurja trajala je sve do 24. prosinca 1918. godine. Gospodin Kapun svoju knjigu završava konstatacijom da su igre s i oko Meimurja završile toga 24. prosinca 1918. ulaskom hrvatske vojske u Meimurje. I kao dodatak daje popis 110 obješenih, streljanih ili naprosto zatučenih žrtava matorskog terora u Meimurju koji je uslijedio nakon proglašenja kapitulacije Austro-ugarske. Uz to posve jasno naglašava i presudno ulogu Dr. Ivana Novaka ne samo za tu vojnu akciju nego i za ono što tek slijedi. A završilo je u Trianonu, 4. lipnja 1920. godine kada je na Mirovnoj konferenciji takozvanim „**Trianonskim ugovorom**“ Meimurje dodjeljeno Hrvatskoj a matorska se ga morala odreći.

Nove spoznaje o značaju Badnjaka 1918. i Dr. Ivana Novaka dobio sam 1993. godine kada je Matica Hrvatska Akovec objavila pretisak knjige Dr. Rudolfa Horvata iz 1944. godine „**Poviest Meimurja**“.

U završnom dijelu knjige pod naslovom „**Uspjelo osloboenje Meimurja 24. prosinca 1918.**“ Horvat potanko opisuje vojnu akciju izvedenu na Badnjak te 1918. ali i nastavlja opisivati događaje koji su uslijedili i kulminirali **9. siječnja 1919.** kada je u Akovcu održana **Narodna skupština.**

Horvat navodi da je na toj Narodnoj skupštini bilo prisutno preko **10 000** ljudi što je za ondašnje prilike nevjerojatna brojka ali zašto mu ne vjerovati? Na toj skupštini donijeta je i uvodu spomenuta **Rezolucija o odcjepljenju Meimurja od matorske države.**

Tom Rezolucijom kao i narodnim pjesmama Meimurja zabilježenim u zbirkama Dr. Vinka Žganca u Trianonu se dokazivalo da u Meimurju ne žive matori nego Hrvati. Nije mi poznat ni jedan drugi slučaj mirovnih pregovora ili ugovora u kojem su narodni običaji i narodne pjesme bile dokazom pripadnosti nekom narodu.

Oluja davno prije „Oluje“ bio je naslov stalne kolumne koju Vladimir Kapun piše u listu „Meimurje“. Ova je objavljena 24. prosinca 1997. godine i u njoj Kapun uspoređuje značaj „Oluje“ iz 1995. i one iz 1918. Ta me „sitnica“ (Kapun svoje kolumne objavljuje kao „Sitnice (ne) i povijest“) podsjetila da je nadolazeća 1998. godina u kojoj bi mogli i

morali obilježiti 80. godišnjicu pripojenja Međimurja Hrvatskoj.

Kao tadašnji zamjenik župana Međimurske županije prijedlog sam iznio Skupštini koja ga je prihvatila i doista smo te 1998. na primjeren način obilježili tu 80. obljetnicu.

Cijelo vrijeme priprema obilježavanja obljetnice međimurja me onaj **lav** o kojem mi je otac priča još 1962. Možemo li napraviti repliku? Postoje li fotografije spomenika prije 1941.? Možda negdje postoji skica spomenika? I kako to nešto u životu biva, prave se stvari događaju ili rješavaju onda kada se najmanje nadaš. Tako sam i ja sasvim slučajno naletio na informaciju da su ostaci spomenika sačuvani. Tada sam saznao da je taj spomenik djelo kipara **Frana Kršinića** i da je dovršen 1935. godine. Pripadnici mađaronske ekstremlističke organizacije „**Štuka**“ srušili su ga, po jednim izvorima 1941. a po drugim izvorima 1942. godine. Pripadnicima „Štuke“ bijahu „ugledni“ građani i akovca koji su nosili prezimena **Živkovići, Makar, Majeršćak**... Došao sam i u posjed fotografija spomenika iz 1935.

Podaci da su ostaci spomenika sačuvani pokazali su se točnim. Lavlje tijelo raskomadano u tri djela, bez glave i ukrasa s lavljeg poprsja, ovalni brončani breljef s portretima dr. Novaka i supruge bili su zakopani u jednoj šupi u akovcu, u blizini Željezničke stanice. Ovih dana saznao sam da je to nekada bila stara šerana. Ostatke spomenika sačuvao je **Josip Munezi** od kojega je Međimurska županija otkupila (naknada za čuvanje kulturnih vrijednosti) ostatke spomenika. Na jednom dijelu ostatka vidljivi su kiparski pokušaji da se iskleše neko novo umjetničko dijelo. Tko je bio taj kipar koji je pokušao iskoristiti ostatke spomenika ni do danas nisam saznao. No činjenica da su ostaci spomenika do 1956. stajali na ulazu u palaču Staroga grada kada ih tadašnji direktor Muzeja **Aleksandar Schulteis** premješta na nepoznato mjesto i da je taj Aleksandar bio i kipar mogu navoditi na zaključak da je upravo on dodatno ošteti ostatke spomenika. No bilo kako bilo, te 1998. uz pomoć kamenoklesara **Josipa Sermeka** iz „AKOMA“ i savjeta **Stjepana Jerkovića** iz Muzeja Međimurja djelovi spomenika su sastavljeni i vraćeni na grob dr. Novaka.

U rujnu mjesecu 2005. godine Vlada Saboru dostavlja prijedlog dopune **Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima** predlažući da se u Hrvatskoj 25. rujan proglasi spomendanom kao Dan donošenja Odluke o sjedinjenju Istre, Rijeke, Zadra i otoka s maticom zemljom Hrvatskom a 15. siječnja Dan međimurjskog priznanja Republike Hrvatske.

Ako je sjedinjenje Istre, Rijeke, Zadra i otoka s maticom Hrvatskom koje je uslijedilo tek 1945. godine značajno za Hrvatsku zašto **odcjepljenje Međimurja** od Mađarske i pripajanje tada novonastaloj Kraljevini SHS-a nebi imao isti značaj, pitao sam se. Vođen tim pitanjem pripremio sam amandman na Vladin prijedlog i ponudio ga na potpis zastupnicima iz Međimurja, kolegi Željku Pavlicu i kolegici Dragici Zgrebec. Oba su ga potpisala te smo ga zajedno podnijeli u proceduru.

Moram istaći i to da kolegi Velimiru Pleši nisam ponudio supotpis na amandman ne želeći ga dovoditi u neugodnu poziciju. Naime, o predlogu da se 9. siječanj uvrsti u spomendane osobno sam razgovarao s predsjednikom Vlade Sanaderom koji mi je tek obećao da će o tome razmisliti a idući dan mi je predsjednik Sabora **Vladimir Šeks** rekao da za njih taj prijedlog nije prihvatljiv. Ovom prilikom ću izostaviti obrazloženje koje mi je dao.

U takovoj situaciji kolega Pleša bio bi doista doveden u neugodnost jer kao član kluba HDZ-a

mora poštivati odluke vrha. No u osobnoj raspravi kolega Pleša je podržao podnjeti amandaman i pozvao sve zaspupnike HDZ-a da glasaju za njega. To je očito utjecalo i na promjenu stava Vlade te je predstavnik Vlade na toj sjednici prihvatio amandman čime su otklonjeni svi mogući nesporazumi.

I **9. siječanj** je proglašen spomendanom. Na ponos Međimurju i u znak zahvalnosti Dr. Ivanu Novaku.

Time završavam svoj dio teksta o značaju 1918. godine i Dr. Novaka za Međimurje.

U prilogu vam na čitanje, učenje i uživanje dajem:

1. [Izvod iz knjige Dr. Rudolfa Horvata „Poviest Međimurja“ iz 1944.](#)
2. [Izvod iz knjige Vladimira Kapuna „Međimurje 1918.“ iz 1982.](#)
3. [Izvod iz brošure „Prijelomne godine – Međimurje 1848.-1918. u izdanju Muzeja Međimurja 1998.](#)
4. [Izvod iz brošure Dr. Ivan Novak - nacionalni osloboditelj i preporoditelj Međimurja u izdanju Knjižnice i čitaonice Čakovec 1998.](#)
5. [Izbor iz novinskih tekstova objavljenih u vremenu 1997. – 2005.](#)
6. [Fotografije iz vlastite zbirke](#)
7. [Jedinu fotografiju Narodne skupštine održane 9. siječnja 1919.](#)
8. [Kronologija saborske procedure proglašenja 9. siječnja spomendanom](#)
9. [Inicijativu HNS-a iz 1998. upućenu Skupštini Međimurske županije](#)
10. [Moj govor na grobu Dr. Novaka 24. prosinca 1998. prilikom vraćanja lava na spomenik](#)

P.S.

Ako ime Dr. Ivana Novaka ukucate na „Googlu“ dobiti će te 85 rezultata. Od toga se polovica odnosi na Osnovnu školu iz Macinca (rodno mjesto Dr. Novaka) koja je krajem 2002. godine na prijedlog Hrvatske narodne stranke a po odluci Općinskog vijeća općine Nedelišće dobila ime OŠ Dr. Ivana Novaka.

Kliknete li pak na „fotografije“ dobiti će te šest rezultata. Jedna fotograija Dr. Novaka, četiri preslike mađarskih novčanica (korona) i poštanskih maraka koje je Dr. Novak već 1918. dao prežigosati žigom „SHS-MEGJIMURJE“, „GRADSKI POVJERENIK ZA MEĐIMURJE“ ili „VOJNI UPRAVITELJ MEDJIMURJA SHS“ koje je otkrio i prikupio dipl. ing Darko Prebeg, rođeni Riječanin i međimurski zet. Do kada je Međimurje imalo svoju zasebno valutu (novac) i poštanske marke nije mi poznato ali zasigurno ne duže od lipnja 1920. kada Međimurje i službeno postaje dio tadašnje Hrvatske odnosno Kraljevine.

Ime Dr. Novaka uzaludno će te tražiti u bilo kojoj enciklopediji ili leksikonu prije ili poslije 30. svibnja 1990. godine.

Napomena:

ovaj tekst možete preuzeti i u PDF verziji [ovdje](#).

Linkovi:

[Dr. Ivan Novak - suvremenik prvoga novca Me#273;imurja](#)

[Dr. Ivan Novak - nacionalni osloboditelj i preporoditelj Me#273;imurja](#)